

ρουθούνια τ.υ φρόνησε όλη τή φλόγα τής δικής του αγάπης... Από τότες ένω αλφα πυρωμένο μου φλογίζει τήν καρδιά, και θέλω πάντα μαζί του να γίνω στην ακροποταμιά.

"Ένα μεσημέρι, ό Στίβλος έσκηψε κοντά στο πρόσωπό μου, τα μάτια του τα πράσινα είτανε φω-

τεινά σαν τήν αλήθεια και ή ψυχή μου βαφτίστηκε μέσα τους, και οι άστραπές τής άγριας λίγο αγάπης του φοβερίζουν τή σκέψη μου... Και από τότες τον άκολουθεί παντού, και ή ψυχή μου θέλει πάντα να άπλώνεται στο καταπράσινο λιβάδι τώ ματιώ του ...

Βόλος

Κ. ΤΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΜΟΛΙΕΡΟΣ

Στή Γαλλία γιορτάζεται ή τρίτη εκατονετηρίδα του Μολιέρου. Άρθρα και μελέτες, σχετικά με το Μολιέρου, τό έργο του, τή ζωή του, τήν εποχή του, στις Γαλλικές έφημερίδες και τα περιοδικά δημοσιεύονται συχνός. Έδώ, ένα άρθρο τής προκοπής διαβάσαμε, τό άρθρο πού με τόν τίτλο «Μολιέρου», δημοσίεψε ό «Σύντροφος» στο «Ριζοσπάστη». Ο «Νομάς» έξεν από τό σημείωμα του Μολιέρου, πού δημοσιεύει στο σημερινό φύλλο, νόμισε πώς έπρεπε να προσέξει στους άναγνώστες του και μερικές περικοπές, τις πού χαρακτηριστικές, από τή μελέτη του Emile Faguet «Η ζωή και τό έργο του Μολιέρου», πού μās ήν έστειλε άλόκληρη μεταφρασμένη ό κ. Α. Α. Παπαρίης.

... Χωρίς άλλο ως προς τήν σχολικήν ανάπτυξη είταν πολύ άμαθής. Η μόρφωσή του περιωρίστηκε στο να παρατηρή ή έξεταξη, ν' άκούη τους άνθρώπους. Κι αυτή ή μόρφωση για τους μεγαλοφρονείς είναι ή καλύτερη. Η μάθησι με τα βιβλία δέν όφελει καθόλου στους άνόητους, και οι έξυπνοι δέν τήν έχουν ανάγκη. Μεταξύ των δυο αυτών τάξεων, είναι οι άνθρωποι τής μετριάς σειράς τους όποιους έξυπηρειεί κάπως, πού πάντων ως άθώα διακεδαση.

Οι γενικές ιδέες του Μ. είναι ένός άσιου Παρισινού του 1660, έκτός από τή θρησκευτική ιδέα, πού τήν εποχή εκείνη είταν ακόμα άκματά ζωηρή. Αυτής τής ιδέας ή του αιώδηματος δέν υπάρχει κανένα ίχνος στο Μ.

Οι έθιμοί του έχουν δικαιο να τον ψέγουν για τό Δόν Ζουάν και τον Ταρτούφου, με τή διαφορά ότι από τήν έξεταση των έργων αυτών, πρέπει να συμπεραίνουν ότι ό Μ. δέν εκέπτετο ποτέ το Θεό, όχι όμως και τόν πολέμοσο.

Είναι αλήθεια πώς στο Δόν Ζουάν βάζει ένα έξυπνο άνθροπο να χιπαζ το Θεό κ' έναν ήλιθιο να τόν έπερισπάζεται. Άς μη συμπεράνουμε όμως πώς ό Μ. εκήρυξε τήν άθέια στο έργο αυτό, άλλ' άς παραδεχθούμε πώς ό Μ. δέν έπειραζότανε πολύ να βάλη τήν περιφρόνηση του Θεού στο στόμα ένός έξυπνου και τήν υπεράσπισή του σ' ένός άνόητου, πράγμα πού

άποδείχνει πώς ό Θεός του είναι άδιάφορος.

Είναι αλήθεια πώς στον Ταρτούφου το Θεό σέπεται ένας άνόητος, πού είναι ό Οργάν, μα ξεμωραμένη γιατίλα πού είναι ή Περνάλ, κ' ένας κατεργάρης πού οίτε τον πιστεύει καν, χωρίς άμφιβολία, κι αυτός είναι ό Ταρτούφου, ένψ οι γνωστικοί και έντιμοί άνθρωποι τής κομωδίας αυτής, πού μπορούσαν να πουν κι αυτοί κάτι, δε λέγουν τίποτα. Θα είτανε φυσικό ή Έλμίρα ν' αντιτάξη στις έπιθέσεις του Ταρτούφου τή θρησκεία της.

Δέν του αντιτάσσει όμως παρά το φόβο για τήν κόλαση, με κάποια άμφιβολία μάλιστα.

«Μας φοβερίζουν τόσο με τα βασανιστήρια του άλλου κόσμου».

Έξ όλων αυτών μαρεϊ κανείς να συμπεράνη ότι το θρησκευτικόν αίσθημα δέν είταν και πολύ ζωηρό στο Μ. Άν έξαιρεσωμε τήν ιδέα αυτή, όλες τις άλλες ιδέες ένός έντιμου παρισινού άστού των μέσων του 17ου αιώνα ό Μ. τις έχει, και πολύ πιθανόν μάλιστα να έχη μόνον αυτές... Οι ιδέες αυτές είναι κοινής λογικής, ή για να ποθμε καλύτερα, μετριάς λογικής.

Σ' ένα σημείο μου φαίνεται πώς ό Μ. άπομακρύνθηκε από τήν άστική φρόνηση τής εποχής του:

Ύποστήριξε τα δικαιώματα τής γυναίκας και τής κόρης. Ύποστήριξε πρώτα ότι ή κόρη πρέπει να ανατρέφεται ελεύθερα, με μεγάλο σεβασμό προς τήν ανεξαρτησία της, προς τήν αυτονομία της, προς τήν άτομικότητά της. Δεύτερο, ότι πρέπει να μορφώνεται και όχι να κρατιέται μ' έπιμέλεια στην άγνοια και στην άμάθεια.

Στο «Σχολείο των άνδρων» και στο «Σχολείο των γυναικών» ύποστήριξε αυτές τις ιδέες, πού δέν είτανε ιδέες των παρισινών άστών στο 1660 οίτε στο 1912.

Μόνο πού έπειτα από 12 χρόνια ύποστήριξε άκριβώς το αντίθετο, στις «Σοφές γυναίκες». Άκριβώς έπειδή φρόντιζε να συμμορφώνεται με τις ιδέες του κοινού του.

Ο Μ. λοιπόν είναι ό άνθροπος τής μετριάς λο-

γικής, τής απρόσωπης σκέψης που σκέπτεται, τι άλλος ο κόσμος σκέπτεται, ή που αποφασίζει να μη σκεφθῆ παρὰ μόνο αυτό, και που πιστεύει στο κάτω — κάτω τής γρομφῆς πὸς ἀκριβῶς αὐτὸ πρέπει να σκέπτεται, επιφυλασσομένοι να τὸ ἀποδείξει ὅπως κανείς ἄλλος δὲ θὰ μπορούσε

Εύκολα φαν ἄξεστε τώρα πὸς ἡ ἠθική του εἶναι ἀρκετὰ χαλαρή.

Πράγματι ἡ ἠθική εἶναι προσπάθεια που ὁ ἄνθρωπος καταβίβει, γιὰ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὸ φυσικὸ του ἐγωϊσμό, ἀπὸ τὴν ὑποβολὴν τοῦ συμφέροντός του, και οἱ μέτριες ιδέες εἶναι καθαρῶς τὸ ἀποτέλεσμα τῶν παρατηρήσεων και τῶν σκέψεων, που οἱ ἄνθρωποι ἔκαναν, γιὰ τὸ συμφέρον τους πάντα, ἐννοεῖται.

Ἐπομένως οἱ ιδέες τῆς μεσαιῆς τάξης κάθε ἐποχῆς καταλίσθουν σὲ μιὰν ἠθική, που δὲν εἶναι ἀκριβῶς ἀξιοκατάκριτη, ἀλλὰ που δὲν ἔχει τίποτε τὸ ἥρωϊκό, τὸ ὑψηλό, τὸ εὐγενικό, τὸ γενναῖο, τὸ ὄραιο.

Αὐτὴ τὴν ἠθική ἀκριβῶς πῆρε ὁ Μ. γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, δηλ. δανείστηκε ἀπὸ τὸ κοινὸ του και τοῦ τὴν ἐπέστρεψε και τοῦ τὴν ἀνταπέδωσε. Ἄλλὰ εἶναι μιὰ ἠθική πολὺ χαμηλή. Εἶναι ὅπως λέγουν: ἠθικός ἐκ πείρας. Ἄλλὰ οἷς παρακαλῶ ἡ πείρα εἶναι ἠθική; Δὲν εἶναι καθόλου, ἀφοῦ εἶναι ἀπογοητευτική.

Λοιπὸν ὁ Μ. δὲν εἶναι ἀνήθικος· ἀπὸ δὲν ἔχει ἠθική. Δὲ διαφθείρει, ἀλλὰ και δὲν καλύτερεύει. Ἡ κοινωνία που θὰ εἶχε τὸ Μ. γιὰ ὄδηγὸ και που θὰ ἀκολουθοῦσε πιστὰ τὴν διδασκαλία του, δὲ θὰ εἶταν ἀξιοκατάκριτη, δὲ θὰ εἶταν και πολὺ κακή, θὰ εἶταν μάλιστα ἀρκετὰ λογική, ἀλλὰ θὰ εἶταν ἡ πιὸ περὶ κοινωνία τοῦ κόσμου.

Ὁ Σαιντ—Μαξὶ λέγει κάπου γιὰ τὸ Μ. τὰ ἑξῆς: «Τὸ ν' ἀγαπᾷ τὸ Μ. εἶναι σὰ νὰ μισεῖς τὴν ὑποκρισία, κάθε προσποίηση, κάθε τι ἐξεζητημένο και ἀφύσικο, κάθε τι σχολαστικό».

Εἶναι πολὺ κοινὸ αὐτὸ και πολὺ σωστό. Ἄλλὰ κ' ἐγὼ δὲ λέγω νὰ μισεῖς τὸ Μ., μόνο νὰ προφυλάγεις τὴ συνείδησή σου ἀπὸ τὸ Μ και νὰ μὴν ἀφίνας αὐτόνε νὰ σ' ὀδηγῆ. Λέγω νὰ μισῶ τὴ μετρία ἠθική, τὸν ἐγωϊσμό που κρύβεται στὴν κοινὴ λογική, τὸ συμφέρον, εἴαν οὐδὲ τὸ προτείνου· ἐννοεῖται ὅς τὸ ἰδανικὸ τοῦ ἔντιμου πολίτη, τὴν ταπεινότητα και τὴν πενιχότητα, τὸν παιδικίστιον φόβον γιὰ τὸ γελοῖο, τὴν φρόνημ ζωή, τὴν προβλεπτική και λίγο ἄναντη, και τὴν προτάσεις τοῦ ν' ἀπομακρύνεις ἀπὸ κοντὶ σου κάθε ἰδανικὸ και κάθε τι, που ἔστω και ἀπὸ μακριὰ πορομοιάζει μ' αὐτό.

Αὐτὸ σοῦ λέγω νὰ μισεῖς.

Ἡ τέχνη τοῦ Μ. κωμωδία—τραγωδία. Χαρακτήρας στὴ γέννησή του, που ὀλοένα χειροτερεύει, κ' εἶται μᾶς δίνει τὴν ἐξέλιξη τοῦ κάθε πάθους στο κάθε ἔργο του. Δὲν εἶναι και πολὺ ἐπιδέξιος. Κάποτε θαρρεῖς βαρύνεται. Ἐχει και λάθη ἀκόμα στὴν ἔκφραση.

Ἄκόμα μιὰ φορά τὸν βρῶσκω μεγάλο» λέει ὁ Φανελέν γιὰ τὸ Μ. και ἂν ἀκόμη πολλοὶ αἰῶνες περάσουν, πάντα θὰ τὸν βρῶσκω μεγάλο. Μπορεῖ νὰ μὴν ἀγαπᾷ κανείς τὴν περισσοτέρας ἀπὸ τὴν ιδίαν του, τὴν ἠθική του. Μὰ και ὁ λογικὸς ἄνθρωπος και ὁ ἔντιμος θάχων πολὺ λάθος ἂν ζητοῦσαν τὴν ιδίαν του θὰ τὸν καθωδηγοῦσαν στὴ ζωὴ τους και τὴν ἠθική τους σ' ἓνα κωμικὸ συγγεγραφέα.

Πρέπει κανείς νὰ ζητᾷ σ' αὐτὸν χαρακτήρες, ζωγραφίαις ἠθῶν και σκηνές κωμωδίας διασκεδαστικές, και νὰ πᾶει ἀπὸ ἄλλου νὸ ζητήσει τὴν καθωδηγητικὴν στὴ ζωὴ του.

Ἀπὸ ἓνα κωμικὸ ποιητὴ ἐκεῖνο που πρέπει νὰ ζητήσει κανείς εἶναι νὰ μὴν εἶναι ἀνήθικος και ἐπιβλαβής. Ἀκριβῶς ἀπέδειξα πὸς ὁ Μ. δὲν εἶναι τέτοιος.

Παραδέχομαι μάλιστα πὸς ὁ καθὲς ἔπρεπε νὰ τεῖ στὸν κωμικὸ ποιητὴ. «Δόστε μου τὴν ἠθική τῆς πείρας. Εἶναι ἀνήθικη, τὸ ξαίρω. Ἀλλὰ ἔχω ἀνάγκη, ἀλλὰ θελω νὰ μοῦ ζωγραφίσουν τὴν πραγματικότητα και νὰ μοῦ ὑποδείξουν τὰ διδάγματα που πρέπει νὰ βγάλω ἀπ' αὐτή. Δὲ σκοπεῖω νὰ τ' ἀκολουθήσω, φυσικά, μὸ θέλω νὰ γίωρισω τὴν πραγματικότητα και τὴν ιδέαν που τὰ μέτρια ἀνεύματα συμπεραίνου και διδάσκονται ἀπ' αὐτὴν γιὰ νὰ μπορῶ νὰ ἀντιδράσω σ' αὐτὴ τὴν πραγματικότητα, γνωρίζοντας τὰ πράγματα και ὅχι κατὰ τύχην, και γιὰ νὰ ξεχωρίσω ἀπ' αὐτὰ τοὺς τύπους ἀπὸ ἔξυπνάδα, και ὅχι ἀπὸ ἰδιοτροπία. Δόστε μου ὅλη τὴν πείρα και ὅλα τὰς τὰ διδάγματα.

Ἀπὸ ἄλλους και ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μου θὰ ζητήσω τὰ μαθήματα και τὴν ὑποβολήν, που βοηθοῦν ν' ἀνυψωθῶ λίγο πὸς πάνω ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο αὐτό, και νὰ γίνω, ἂν ὄχι ὑπεράνθρωπος, τουλάχιστον ὅμως καλύτερος ἀπὸ τὸ Χρυσὸν και τὸν Κλειάνθη.

EMILE FAGUET

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΗΝ ΚΟΛΑΣΗ

ΣΤΗΝ ΟΞΩΠΟΡΤΑ

Μὲ τοὺς τίτλους αὐτοὺς δημοσιεύθηκε στὴν «Ἑργατική» τοῦ Βόλου (16 Ἰανουαρίου 1922, σελ. 1) τὸ παρακάτω ἄρθρον, που τὸ ἐκινεσητικὸν και μετὰ γιὰ τὴν συντάχτης του βρῆκε κάπως πὸς πλατιά και πὸς ἀληθινὰ τὴ σημασία τοῦ μικροῦ αὐτοῦ σκηρικῶ ἔργου

Ἄν και οἱ «ἐρασιτέχνες» μᾶς ἀγνόησαν ἐλότεια, δηλαδὴ θέλησαν και ἀγνόησαν τὴν «Ἑργατική», ἐν τούτοις ἡμεῖς δὲν τοὺς ἀνταποδίδουμε τὰ ἴδια. Ἄλλως τε δικαιολογοῦνται. Μποροῦν νὰ λογαριάζουν γιὰ ἔφημερίδα ἓνα μπολσεβικικὸ ὄργανον;

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι λίγο ἀργὰ ἐρχόμαστε νὰ τοὺς κρῖνουμε. Ἄλλὰ ἀπὸ τὸ κάνουμε ἐξεπίτηδες. Ἀφῆ.

σαμε να περάσει, ή ένθουσιασμός τους, να σδυστη ή κακή έντύπωσή τους απ' τους ύμνους των άστικών μας έφημερίδων και τους κριτικούς τους. Οι κριτικοί των έφημερίδων αυτών τους άνέβασαν στα μεσοόρανα, και τους είπαν παιδς λίγο παιδς πολύ, έτι ή παράστασή τους σημείωσε «πλήρη ή τέλεια έπιτυχία.»

Καθώς θά κατάλαβε ή άναγνώστης πρόκειται για τή θεατρική τους παράσταση που δώσανε τήν περασμένη βδομάδα και ειδικώς για τó δράμα που έπαιξαν. Έπαιξαν τó δράμα «Στήν εξόπορτα» του Ταγκούλου, που είναι ένα δράμα σοσιαλιστικό. Νά ή υπόθεσή του με λίγες λέξεις :

Ό κ. Βουρλός και ή Λίνα αγαπήθηκαν και έκαναν και παιδί, χωρίς να έχουν παντρευτή. Ό κ. Βουρλός ύμως αφήνει τή Λίνα, επειδή εινε φτωχή και παντρεύεται μιάν άλλη πλούσια.

Στις κουβέντες που κάνουν ο Βουρλός με τή Λίνα, ο συγγραφέας βάνει τέτοιες φράσεις ώστε χτυπιέται από θεμελιούς ή άνήθικη άστική αικογένεια κι ο άνήθικος γάμος της, που αγοράζεται κι αυτός με τά λεφτά, κι ελόκαιρη ή άστική κοινωνία. Χτυπιούνται οι νόμοι, που προστατεύουν τήν άτιμία και τήν άδικία, εταν κρύβεται σέ ψηλά μέγαρα. Κι ακόμα, με τήν παρένθεση μερικων έργων ο συγγραφέας τους καλεί να οργανωθούν να σηκωθούν και να γκρεμίσουν τήν άτιμία και τήν άνηθικότητα της σημερινής κοινωνίας,

Δέν θά κρίνουμε εδώ πέρα τó έργο. Θά κρίνουμε μόνο αν πέτυχε ή παράστασή του απ' τους έρασιτέχνες, ή όχι.

Διαφωνώντας με όλους τους κριτικούς των άστικων μας έφημερίδων, λέμε πως ή παράσταση της «εξόπορτας» ά π έ τ υ χ ε θριαμβευτικά. Και εξηγώ μαςτε.

Έφόσον πρόκειται για τήν τέχνη στο θέατρο, και μάλιστα για τή σοσιαλιστική τέχνη, τότε μονάχα μπορούμε να πούμε ότι σημειώθηκε έπιτυχία, εταν τó κοινό που παρακολούθησε τó σοσιαλιστικό αυτό έργο σχημάτισε τέτοιες ψυχολογικές παραστάσεις, που υπολογίζει ο συγγραφέας. Ό συγγραφέας, πολύ σωστά, βάνει όλα τά δυνατά του, όλα τά μέσα της τέχνης, απ' τó σκημικό διάκοσμο και τήν έκλογή των ήρώων (αφήνουμε τήν έκλογή της υπόθεσης, γιατί αυτό εινε τó πρώτο που έχει να κάνει) ως τούς διαλόγους των και κινήσεις των, ώστε να γεννηθί στην ψυχή του θεατή ή άγανάκτηση, να τού υποβάλι μιάν επαναστατική ψυχολογία, τέτοια που να άναγκάσει να παρακολουθήσει τόν μεγάλον άγώνα των προλεταρίων και να εξελιχτή σέ επαναστάτη, σέ άγωνιστή, σέ κομμουνιστή. Αυτό επιδιώκει άσφαλώς ο σοσιαλιστής συγγραφέας. Κι' αν τó κατορθώσουν αυτό οι ήθοποιοί τους άξιζουν πολλά μπράβο.

Άς πούμε πόσο πέτυχαν αυτά στην παράσταση

των έρασιτεχνών. Πρώτα με τó διάλογο της Λίνα και των «άνθρώπων του λαού» που τήνε χλευάζουν και τήν περιπαίζουν και δέν καταλαβαίνουν τά βαθυστόχαστα λόγια της, ο συγγραφέας δέ θέλει να κάνει να γελάσουν οι θεατές του. Έ αντίθετο μάλιστα. Θέλει να δείξει σέ τι διανοητικό επίπεδο βρόσκειται ή μάζα, τι άπονεκρωση ψυχική έχουν οι προλετάριοι, να άγανακτήσει περισσότερο ο θεατής, και να τραβήξει μόλις αφήσει τó θέατρο στα έργατικά χαμόσιπτα και στα έργοστάσια, κηρύχοντας τó ξύπνημα για τήν άπολύτρωση. Άλλά σ' αυτό τó μέρος του δράματος, τó κοινό που τó παρακολούθησε γελάει. Έπίσης εταν παρουσιάζεται ο χωροφύλακας, στιγμή που κλωτσοπατούνται οι άστικοί νόμοι, τó ίδιο κοινό επίσης γελάει. Και πολλά άλλα τέτοια, που επεις παρακολούθησε τήν παράσταση τά θυμάται. Γιαυτό ακριβώς λέμε ότι ή παράσταση των έρασιτεχνών (πρόκειται ειδικώς για τήν «εξόπορτα») άπέτυχε ελότελα.

Βέβαια τó κοινό που μαζεύτηκε τέτοιο είναι. Παρακολούθησαν σοσιαλιστικό έργο οι έμποροι, οι μπακάληδες, οι έπιστήμονες που έχουν ίδια μ' αυτούς ψυχολογία κ' αισθητική. Και βέβαια αυτοί έπρεπε να γελάσουν. Για να δείξουν τήν τέλεια ψυχική τους εξουθένωση. Αντι να κρύψουν τά μούτρά τους από ντροπή γιατί οι άτιμίες αυτές κάθε μέρα κάθε ώρα παρουσιάζονται στην κοινωνία τους, αυτοί γελούν. Μήπως ξαίρανε τίποτε άλλο να κάνουν; Γελούν εταν κλέβουν τή δουλειά του εργάτη. Γελούν εταν τόν κρατούν επίτηδες άμόρφωτο. Γελούν εταν στέλνουν στα μέτωπα τους φτωχούς, για να αυξήσουν αυτοί τά κεφάλαιά τους.

Δέν μπορούμε ποτέ να παραδεχτούμε, ότι έπιτυχία ενός θεατρικού έργου είναι τó να παίξουν καλά οι ήθοποιοί τους ρόλους των. Γιατί τότε ή θεατρική τέχνη, παίρνει για σκοπό της τήν ανάδειξη ήθοποιών. Και μάλιστα εταν ήθοποιοί είναι οι «έρασιτέχνες».

Και ρωτάμε: Πόση έπιτυχία θά είχε τó σοσιαλιστικό αυτό έργο αν τó παρακολουθούσαν εργάτες; Πόσο θά ξεπληρώνονταν ο πραγματικός σκοπός της τέχνης; Πόσο οι «έρασιτέχνες» θά φαίνονταν για πραγματικοί «έρετες» της τέχνης;

Άλλά ξεχάσαμε. Οι «έρασιτέχνες» άστοι κι αυτοί, με άστική ψυχολογία, δέν πολυενδιαφέρονται για τήν τέχνη. Άπλούστατα τó κάνουν για να περνούν τόν καιρό τους, και για να ρεκλαμάρουν τους μεγαλοαφεντάδες μας. Άλλά γιαυτό δέν έπρεπε να άσχοληθούμε μ' αυτούς.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΤΡΙΝΚΟΥΛΟΣ

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Μιά συλλογή από «maximes». — Τ' «ἀπομνημονεύματα» τοῦ Φρανσίς Ζάμ. — Ἡ φήμη τοῦ Montaigne στὴ Γερμανία. — Δυὸ ποιητικὲς συλλογές.

— Σ' ἔναν τόμο τους «Ἡ γυλικὴ σκέψη» ὁ Λοιὺ Καρὼ κι ὁ Σάουλ Ρεξιμανσὲ μαζέψανε ὅπως λὲν κ' οἱ ἴδιοι τους «ἕνα μᾶξιμουμ ἕλλη μὲ στὸ μίνιμουμ τοῦ ὄγκου». Ὅχι μόν' ο ἀξιώματα τῶν συγγραφέων ποὺ καταγίνηκαν ἐπίτηδες μ' αὐτὸ τὸ εἶδος, ὅπως ὁ Λαρσοφουκώ, Ζουμπέρ κλπ. Γιατὶ γιὰ νάναί ἕνας συγγραφέας pauseur δὲ θὰ πεῖ ἀπαραίτητα πὼς ἔχει γράψει ἀξιώματα. Ὅλοι οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς Ντιντερό, Στένταλ, Μπαλζάκ, Σολιντ Μπέβ, ντ' Ὀρε βιλλύ, Φλωμπέρ, Ταιν, Ἀνατόλ Φράνς, κλπ. ἔχουνε μέσα στὰ βιβλία τους ἕνα σωρὸ σκέψεις ξεχωριστές καὶ δυνατές σὰν ἀξιώματα. Κ' ἡ συλλογὴ τοῦ Καρὼ καὶ τοῦ Ρεξιμανσὲ μαζεύοντας μὲ τέχνη καὶ μὲ γούστο αὐτὲς τὲς σκέψεις μὲς' ἀπὸ χιλιάδες τόμους εἶναι ἀπὸ τὲς καλύτερες στὸ εἶδος τῆς.

— Ὁ Φρανσίς Ζάμ, ὁ ποιητὴς τοῦ «Θριάμβου τῆς Ζωῆς» μᾶς δίνει τὸ πρῶτο βιβλίον ἀπὸ τ' Ἀπομνημονεύματά του μὲ τὸν τίτλο «Ἀπ' τὴ θείαν ἡλικία στὴν ἀχίρσιση». Σελίδες ὅλο ἥλιο κι ἄρωμα— ἄρωμα σὰν ἀπὸ λ. βάνι—καὶ λατρεία στὴ φύση. Εἶν' ἀλήθεια πὼς τὸ βλάπτουν λίγο τὰ ἕνα σωρὸ ἐκεῖνα πρόσωπα τὰ ἀσήμαντα ποὺ συναντοῦμε. Μὰ ἡ ἀτομικότη τοῦ συγγραφέα ἢ τόσο δυνατὴ, ἢ ξεχωριστὴ, ἔχει πλημμυρισμένο τὸ βιβλίον οὐ σημεῖο τέτιο ποὺ νὰ τὸν ζηλεύει ἀληθινὰ κινένας ὄχι πιά ποὺ εἶναι ὁ μεγάλος ποιητὴς μὰ ὁ διαλεκτὸς εὐτυχιμένος ποὺ λουσιμένος ἀπὸ φῶς, τονίζει τὸ ὄψαννὰ του πρὸς τὸν οὐρανόν.

— Μὲ τὴ μελέτη του ἢ «Φήμη τοῦ Montaigne στὴ Γερμανία» ὁ Βικτόρ Μπερυγιὲ ἀποδείχνει πὼς στοὺς διανοούμενους τῆς Γερμανίας ὁ Montaigne εἶχε πλὴν πολὺ ἐπίδραση καὶ διάδοση ἀπ' ὅ,τι ξαίραμε ἴσαμε τώρα. Καὶ μᾶς δείχνει πὼς ἀπὸ τὸ 17ο αἰῶνα καὶ δὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Montaigne ξαπλώθηκε καὶ πέρα ἀπ' τὸ Ρήνο, ὀνομάζει ὄλους τοὺς συγγραφεῖς ποὺ γράψαν σχόλια γ' αὐτόν κ' ὕστερα ὄλους ἐκείνους ποὺ φέρουνε μὲς στὸ ἔργο τους κάποια ἐπίδραση δική του: Μπόντιμερ, Λέσσιγγ, Λεχτεμπεργκ, Γκαίτε, Νίτσε κλπ.

— Ὁ Ζοζέφ Ντελτέιγ ἀφιερώνει τὰ ποιήματά του «Le Cygne Androgyn» στὸ δάσκαλό του τὸ μεγάλο ποιητὴ Ἀρνὸ ντὲ Ρενιέ. Κ' ἔχει δίκια νὰν τὸ κάνει γιατί καὶ ἂν ἀμελοῦσε αὐτὴ τὴ νόμιμη καὶ δίκια ἀφιέρωση, κάθε του στίχος θὰ ὁμολογοῦσε τὴν παράλειψη. Δὲ θέλουμε μ' αὐτὸ νὰ εἰποῦμε πὼς ἡ ποίηση τοῦ Ντελτέιγ εἶναι μιὰ σκέτη μίμηση. Κάθε ἄλλο. Μοναχὰ πὼς ἡ ἐπίδραση τοῦ δάσκαλου στὸ μαθητὴ εἶναι μεγάλη, εὐεργετικὴ καὶ δυνατὴ σὲ κάθε βῆμα, ἀπὸ τὴ

συγκίνηση ἴσαμε τὴ φόρμα τῆς ἐκτέλεσης.

— «Repose ailleurs» εἶναι κάτι ποιήματα καινούρια τοῦ Ὁκσὲ γραμμένα μὲ ἀληθινὴ συγκίνηση καὶ τέχνη. Κάτι σὰ νοσταλγικὲς ἐπιλήψεις σὲ κάθε περασμένο ἢ χαμένο, στὰ νιάτα ποὺ ἔχουν φύγει πιά, στὸ σπῆτι ποὺ ἀφίνει, στὲς μύριες χαρὲς ποὺ τώρα ἀδύνατο νὰ νιώσει, σ' ὅποια τέλος πάντων μαρμαμένη εὐτυχία. Γυρίζοντας κάθε σελίδα τους θαρρεῖ κανένας πὼς ἀκούει θλιβερὴ, ἀπαράλλαχτη κίθε φορὰ τὴν ἴδια ἔπωδὸ «repose ailleurs». . . .

ΣΕΙΡΗΝΑ

Νερσιδα γαλανόματη στὸν κίτασπρον ἀφρὸ ἀπλώνεται στὴν ἀγκαλιὰ τῆς Φύσης καὶ κοιμᾶται, κ' ἔχει φλόγα στὰ μάτια τῆς κ' ἔχει λαιμὸ λευκὸ καὶ χεῖλη, ποὺ ἀπάνω τους γλυκόγελο πλανᾶται.

Κι ἀκούραστα καὶ γλήγορα μὲς στὸν ἀφρὸ γερνᾷ κ' ἢ τρέχει καὶ κοιμᾶται μὲ ὄνειρα γλυκὰ, ἢ σιγανὸ τραγοῦδι γυρίζει ἡδονικά.

* *

Κρινόανθον ἢ σύρκα τῆς κι ὄραία σὰν ἡ σκέψη, ποὺ ἢμπορεῖ νὰ γενηθῆ, μὰ ὄχι νὰ γραφθῆ, γελᾷ γλυκὰ γιὰ ἀνταμοιβὴ σὲ ὅποιονε τῆς γνῶψη, μὰ δὲ γελᾷ ἐρωτικά. Δὲν ἀγαπᾷ αὐτὴ.

Γι αὐτὸ πλανιέτ' ἢ τρέχει καὶ τραγοῦδ' ἢ γελᾷ, μὲ χεῖλια κοραλένια, μὲ μάτια γαλανὰ, ἢ ἀφαντὴ βουτᾷε στὰ ἄπατα νερά.

* *

Ξάφνου σὰν ἥλιος βγαίνει μέσα ἀπὸ τὸ βυθόν, κι ὀλόχρυσ' ἀναδίνουν ἀχτίνες τὰ μαλλιά τῆς, κι ἢ τραγοῦδ' ἢ παίζει γλυκόλαλον αὐλόν, καὶ πλῆθος τὴν ἀκολουθεῖ νὰ πῆρη τὰ φιλιὰ τῆς.

Μὰ Κεῖνη ἢ γελᾷ καὶ φεύγει μακριὰ ἢ στὸ βυθὸ βουτᾷε καὶ βγαίνει ξαφνικά, ὡς ποὺ νὰ δώσει κάλι νέο θῆμα στὰ νερά.

* *

Τοῦ τραγοῦδιου τῆς νιότης, δὲν ξέρω, κέρτω θῆμα καὶ τρέχω κι ὄλο πλέχω κοντὰ τῆς νὰ βρεθῶ, μὰ πάντα πίσω μάταια μὲ σπρώχνει ἀγριο κύμα, π' ἀφήνει αὐτὴ σὰ φεύγει· φοβοῦμαι, θὰ χαθῶ.

Δὲ λογαριάζει Κεῖνη, φεύγει, βουτᾷε, γερνᾷ, καὶ τὸν αὐλὸν ἀρχίζει καὶ παίζει μὲ χαρά, Σειρήνα, Νέμηση, ἀγρια, μὰ δημοσφ Θεά.

* *

Στὸ πῆλο τῆς σκέψης, Σερήνα ἢ Ἰδέα,
τραβῆσαι τὸ λογικὸ μας μὲ δῶρ' ἄταηλά,
κ' ἔχει ἑλαίδα; γέλιο, ποῦ εἶναι μιὰ ρομφαία,
μέσα εὐεῖ λίγα χέραια, ποῦ ξ' ἔρει νὰ χτυπᾷ.

Γι' αὐτὸ σὰ μᾶς γελᾷει, στὰ ἄτατα νερὰ
στοῦ πέλαιου τῆς σκέψης, μᾶς σέρνει μαγικί,
μᾶς σέρνει καὶ μᾶς ἀνίγει, ἀργά, παντοτεινά.

Nigeria 7-12-21.

ΜΑ' ΚΟΣ ΣΟΥΛΗΣ

ΕΛΛΗΝ. ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Βγήκανε τὰ τεύχη Α, Β, Γ, Δ τοῦ *Ἀρχείου τῶν Οἰκο-
νομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν*. Περιέχοντες Α.
Ἐλευθερόπουλου : Αἱ Κοινωνικαὶ τάξεις καὶ κοινωνικὰ
κόμματα, καὶ ἄλλο ἄρθρον τοῦ ἴδιου μὲ τὸν τίτλον : Κοινωνία
καὶ Πολιτεία, Γ. *Χαριτάκη* : Τὸ περὶ ἐξελίξεως τῶν κοι-
νωνιῶν, τοῦ Πολιτισμοῦ καὶ τῆς Καλλιτεχνίας ἰδέαι τοῦ
Weber (Γιὰ τὸ ἄρθρον αὐτὸ γράψαμε σὲ προηγούμενον φύλ-
λο τοῦ Νοερίου), Δ. *Καλιασυνάκη* : Αἱ σημεριναὶ τάξεις
πρὸς ἐθνικοποίησιν, Δ. *Γληνοῦ* : Γυναικεῖος ἀνθρωπισμὸς,
καὶ ἕνα ἄρθρον τοῦ δικηγόρου *Βαγγέλη Παναγαστασίου* :
Τὰ Βαλκάνια ἀπὸ τοῦ 19 αἰῶνος ἐν σχέσει πρὸς τὸ Ἀνατο-
λικὸν ἔθνος. Ὅσον δοκιμάζει τὰ ἐξηγήσει διὰ τὰ γεγονότα
αὐτῆς τῆς ἐποχῆς μὲ τὴ θεωρίαν τοῦ *ἱστορικοῦ ὀλισμοῦ* καὶ
ἐπιστημονικῶς πὸς ὅλα εἶχανε οἰκονομικὰ αἰτία, ἐπιγράφει
τὴ γράφει στὸ τέλος πὸς τὸ Ἀνατολικὸ ζήτημα τότε μόνο
θὰ λαθῆ ὀριστικὸ ὅταν ἢ Ἐβρώλη γίνῃ διόκληση μιὰ Κομ-
μουνιστικῆς Πολιτείας καὶ τὸ Προλεταριάτου πάσῃ τῇ χείρῃ
τὴν Ἐσθιακὴν ἔξοισίαν. Ὁ κ. Παναγαστασίου εἶναι ὁ
πρῶτος ποὺ καταπίπτει στὸν τύπον μας νὰ ἐξηγήσῃ ἕνα
κομμάτι τῆς ἱστορίας ὅχι μὲ τῆς παλαιῆς τοῦ πατριωτισμοῦ
καὶ τῆς γὰρ ἀπερδίσει ἐκείνης περὶ μὲ τοὺς ἀλύσιμους
κόμους τοῦ ἱστορικοῦ ὀλισμοῦ, τοῦ μόνου ποὺ δίδει τὴν ἀ-
ληθινὴν ἐξήγησιν σὲ ὅλα τὰ γεγονότα.

ΕΣΤΙΑΙΑ. Βγήκε τὸ τρίτον φύλλον τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ
περιοδικοῦ ποὺ βγαίνει στὴ Χιὸ ἀπὸ δικὰ μας παιδιὰ, γε-
μάτο βίη διωλεχτή, περὶ κ' ἡμετέρη. Ἀπὸ τὴν «Ἐστιαία»
μαθαίνουμε πὸς στὴν Ἀθήνα βγαίνει ἕνα λογοτεχνικὸ πε-
ριοδικὸ τῆς προκοπῆς, ὅχι βέβαιον ὁ «Νουμάς», καὶ τῆς
χρῆστέρας χάρις μεγάλης γι' αὐτὴ τῆς τὴν πληροφορία.

Κομμουνιστικὴ Ἐπιθεώρησις. — Θεωρητικὸ μη-
λιάτικο ὄργανον ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν Κομμουνι-
στακὸν Κόμμα, *Τεύχος τοῦ Φλεβέρου 1922.* — Ἡ οἰκονο-
μικὴ καὶ πολιτικὴ κατάσταση τῆς Ἑλλάδος στὸ 1921, καὶ
τὸ πρόγραμμα τοῦ Κόμματός μας γιὰ τὸ 1922 (τοῦ Γ. Γε-
ωργιάδη). — Ὁ ἱστορικὸς ὀλισμὸς (τοῦ Α. Σίδερη). — Ἡ
νέα οἰκονομικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσσίας (τοῦ Ν.
Μπουχαρίν). — Τὸ ἄμεσον ἔργον τῆς Κομμουνιστικῆς Δίε-
θνης (τοῦ Κάρλ Ράντεκ). — Ἡ Κομμουνιστικὴ Δίεθνη (Θέ-
σες τῆς Ἐχτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς).

Ἡ «Κομμουνιστικὴ Ἐπιθεώρησις» εἶναι περιοδικὸ ἐπι-
στημονικὸν καὶ ζητᾷει διὰ τὰ οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ ζη-
τήματα σύμφωνα μὲ τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἰδέας, καὶ ὅχι μὲ
τὴν Πανεπιστημιακὴν μούχλα καὶ τὴν δασκαλικὴν μεσαιωνικὴν
ἀντίληψιν τῆς Ἐπιστήμης.

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΕΝΑ ΛΑΘΟΣ

Κύριε Ταγκόπουλε,

Σᾶς εὐχαριστῶ θερμὰ γιὰ τὴ δημοσίευσιν τοῦ
τραγουδιοῦ μου στὸ «Νουμάς» τῆς 15/12/1921.

Ἐἶδατε ὅμως τί ἔγινε ἀπὸ μιὰ τυπογραφικὴν ἁ-
προσεξίαν; Θὰ θέλατε νὰ τὴ διορθώσετε στὸ ἐρχό-
μενον φύλλον σας; Θὰ σᾶς εἶμαι ὑπόχρεος, ἂν γρά-
ψατε, πὸς ὁ πέμπτος στίχος («πρὸς τὸ πεζοῦλι τῆς
πηγῆς») τοῦ τραγουδιοῦ «Ὁ Σάτωρος κ' ἡ Κλεαρί-
στα» κατὰ λάθος μπήκε, χωρὶς νάχει τὴ θέσιν του,
μὲς' στὸ «Τραγουδι μᾶς ἀοχαίας ἐταιρίας».

3.) 1.) 22.

Μὲ πολλὴν τιμὴν

I. X. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Γράφεις σύντομα καὶ καθαρογραμμένα γράμματα.

**ΣΤΟΥΣ Κ. Κ. ΣΥΝΤΡΟΜΗΤΕΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙ-
ΚΟΥ.**—Τὴ συντρομὴ τοῦ ἔξωτερου ἐμεῖς τὴ
λογαριάζομε 50 δραχμῆς τὴ χρονιά καὶ ἀνά-
λογα τὸ ἔξάμηνον. Τὰ δολλάρια, οἱ λίρες καὶ τὰ
χρυσὰ φράγκα δὲν μποροῦνε σήμερον νὰ πλη-
ρωθοῦν, ὅταν ἢ στερελίνα, τὸ δολλάριον καὶ
τὸ φράγκον ἔχουν ἀνεβῆ τόσον ψηλά, οὔτε πάλι
μποροῦμε ἐμεῖς νὰ τρέχουμε κάθε ὥρα στὸ
Χρηματιστήριον καὶ νὰ παρακολουθοῦμε τὸ
ἀνεβοκατέβασμά τους. Γιὰ τοῦτο ἂς μένου-
ν αὐτὰ, ἔτσι γιὰ φιγοῦρα στὸν πίνακα, καὶ ἂς
μᾶς σιελουνται οἱ συντρομῆς σὲ δραχμῆς.

— κ. *Μάγο* Γελάσαμε καὶ μεῖς μὲ τὸ Θεῶν καὶ πετώ-
νομε τὸ νόστιμον ἐπίγραμμα ποὺ τοῦ χαρίζεις :

Αὐτὸς ποὺ σὲ διαβάσει,
μὲ δίχως νὰ ξεράσει
προχθεσινὸν φραῖ,

Στὴ μέλλουσα τὴν κρίσιν
θὲ νὰ κληρονομήσει
αἰώνια μιὰ ζωὴ !

— κ. *Ε. Μ.* Καλὴ ἢ ἰδέα, πολὺ καλὴ. Ξαναδούλεψε
προσεχτικὰ τὸ στίχον καὶ θὰ βγεῖ ἕνα δημοφιλὲς τραγουδάκι.—
κ. *Ἰουλ. Συγγ.* Θὰ δημοσιευτοῖν καὶ αὐτὰ. — κ. *Τ. Σπυρ.*
Θὰ δημοσιευτοῖν.